

EKUMENICZNE NOWOŚCI WYDAWNICZE*

BENDZA Marian, Droga Kościoła prawosławnego w Polsce do autokefalii, Białystok: Wydaw. Uniwersytetu w Białymstoku 2006, 187 s., bibliogr., ISBN 978-83-7431-109-0.

Niniejsza publikacja przedstawia dzieje Kościoła prawosławnego w Polsce w okresie od przywrócenia państwowości polskiej w 1918 r. do pierwszych lat po II wojnie światowej. Okres ten był znaczący dla prawosławia w Polsce przede wszystkim ze względu na uwieńczone powodzeniem starania o uzyskanie autokefalii, nadanej Kościołowi prawosławnemu w Polsce w 1925 r. przez patriarchat ekumeniczny w Konstantynopolu. Autor naświetla szczegółowo drogę prowadzącą do tego wydarzenia, nie pomijając przy tym szeregu trudności natury historycznej, kanonicznej, prawnej, a nawet politycznej. Szczególną uwagę poświęca niechęci wobec polskiej autokefalii ze strony rosyjskiej cerkwi prawosławnej i patriarchatu moskiewskiego. M. Bendza odważnie podejmuje także krytykę stanowisk niechętnych dążeniom do autokefalii w łonie samego Kościoła prawosławnego w Polsce, zwłaszcza wśród duchownych wiernych patriarchatu moskiewskiemu. Jednocześnie kreśli on także portrety wybitnych postaci kościelnych tamtego okresu. Omówienie historii Kościoła prawosławnego w Polsce kończy się na pierwszych latach powojennych i związanych z tym wyzwaniem w obliczu zmiany uwarunkowań terytorialnych i politycznych kraju. Na szczególną wartość pracy wpływa fakt, że autor w rozwijaniu stawianych przez siebie tez oparł się nie tylko na ogólnie dostępnych kościelnych i państwowych aktach prawnych, ale również na unikalnych dokumentach, pochodzących z archiwum patriarchatu konstantynopolitańskiego, dotychczas najczęściej nieznanymi polskiemu czytelnikowi, a rzucających nieraz nowe światło na poruszaną problematykę.

CHLEBOWSKI Tomasz Jan, Ekumenizm duchowy w nauczaniu papieża Jana Pawła II, Lublin: „Norbertinum” 2006, 283 s., bibliogr., ISBN 83-7222-266-5 (Norbertinum PPT)

Książka stanowi całościowe, syntetyczne ujęcie ekumenizmu duchowego w świetle magisterialnych wypowiedzi Jana Pawła II. Mówiąc o „magisterialnych” wypowiedziach, autor ma na myśli przede wszystkim dokumenty papie-

---

* Nie uwzględniono pozycji recenzowanych wyżej.

skie takie, jak: encykliki, adhortacje, listy apostołskie, deklaracje. Uwzględnia również – niejako w dalszej kolejności – katechezy, orędzia, przesłania, przemówienia i homilie. Publikacja dzieli się na cztery rozdziały, które obejmują całe spektrum rozumienia ekumenizmu duchowego przez Jana Pawła II, począwszy od teologicznych podstaw, poprzez elementy treściowe, praktyczny charakter, a kończąc na znaczeniu ekumenizmu duchowego dla indywidualnego i wspólnotowego życia chrześcijan. A wszystko po to, aby „w bardziej klarowny sposób ująć rolę, jaką pełni ekumenizm duchowy w jednoczeniu się Chrystusowego Kościoła, a także uwypuklić znaczenie wypowiedzi papieskich dla rozwoju i kształtu ekumenii jako takiej” (s. 239). Książka została napisana w sposób kompetentny i rzeczowy, z głębokim znawstwem poruszanej problematyki, a przy tym – mimo że jest dziełem naukowym – lekkim, potoczystym i komunikatywnym językiem. W końcowej części zamieszczono aneks, obejmujący m.in. treść zobowiązań Karty Ekumenicznej oraz tematy Tygodni Modlitw o Jedność Chrześcijan w latach 1968–2006.

Kościoły chrześcijańskie zrzeszone w Polskiej Radzie Ekumenicznej. Informator krakowski, Kraków: Wydaw. Naukowe PAT 2006, 41 [2] s., ISBN 978-83-7438-106-2.

Informator pomyślany jest jako odpowiedź na apel organizatorów Trzeciego Europejskiego Zgromadzenia Ekumenicznego, którego finałowy etap odbędzie się we wrześniu 2007 r. w Sibiu (Rumunia), aby w ramach przygotowań do tego wydarzenia Kościoły chrześcijańskie Europy podjęły lokalne inicjatywy ekumeniczne, mające na celu większe zbliżenie i wzajemne poznanie chrześcijan różnych wyznań. Z inicjatywy Oddziału Krakowskiego Polskiej Rady Ekumenicznej dla realizacji wspomnianego celu postanowiono opracować i wydać w formie broszury informacje dotyczące Kościołów członkowskich PRE oraz Kościoła Rzymskokatolickiego, który wprawdzie formalnie nie jest członkiem PRE, ale zamieszczenie podstawowych danych na jego temat może – jak stwierdza we *Wstępie* Ł. Kamykowski – „ułatwić uchwycenie podobieństw i różnic, a ponadto służyć informacją o katolicyzmie wyznawcom innych Kościołów” (s. 4–5). W *Informatorze* każdy z Kościołów zaprezentował sam siebie, przy czym dla uporządkowania treści posłużono się w tej swoistej kościelnej autoprezentacji podobnym schematem, który obejmuje następujące części: historia i doktryna, organizacja, obecność w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Krakowa i regionu, oraz dane kontaktowe krakowskiej placówki danego Kościoła. Optyka krakowska niniejszego opracowania zdecydowała, że brak w niej informacji na temat Kościoła Ewangelicko-Reformowanego, którego placówki w Krakowie nie ma.

PRZYBYŁ Elżbieta, **Prawosławie**, wyd. 2 poszerz., Kraków: „Znak” 2006, 251 [5] s., [28] s. tabl. kolor., bibliogr., ISBN 83-240-0752-0.

Na s. red. błędny ISBN.

Publikacja ta jest poprawioną i poszerzoną wersją książki opublikowanej w 2000 r. w serii „Krótko i węzłowato”. Podobnie jak wcześniej, również w przypadku tego wznowienia zamiarem Autorki była jasna, zwięzła i zrozumiała prezentacja prawosławia, adresowana zwłaszcza do czytelnika, który po raz pierwszy zetknął się z tą tematyką. Znajdzie on tam informacje na temat historii prawosławia, struktury organizacyjnej Kościoła prawosławnego, doktryny, teologii, ikony, świątyni, nabożeństw, życia sakramentalnego, świętych i ich kultu, monastycyzmu oraz omówienie ważniejszych miejsc świętych, w których znajdują lub znajdowały się najznacześniejsze świątynie i klasztory prawosławia, będące częstym celem pielgrzymek. Oprócz bogatej treści, świadczącej o wielkiej erudycji autorki, istotnym walorem książki, który czyni ją zarówno znakomitym wprowadzeniem, jak i wartościowym przewodnikiem po prawosławiu, jest jej strona formalna. Książka zawiera na marginesach informacje ułatwiające orientację w treści oraz kapsułki z ciekawostkami. Dodatkowo wzbogacona została także ilustracjami.

Sekularyzacja a ewangelizacja, red., wstęp Łukasz Kamykowski, Kraków: Wydaw. Naukowe PAT 2006, 200 s., Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, seria: Biblioteka Ekumenii i Dialogu 28, ISBN 83-7438-076-4.

Treść: KAMYKOWSKI Łukasz, Wstęp, s. 5–6; KASPEREK Andrzej, Między zaangażowaniem a zobojętnieniem. Szkic socjologiczny o miejscu religii w życiu współczesnych Polaków, s. 7–39; INTROVIGNE Massimo, Czy w Europie mamy do czynienia z sekularyzacją? Obserwacje socjologiczne i pastoralne na przykładzie Włoch, s. 41–66; SZURMAN Tadeusz bp, Ewangelizacja w Kościele Ewangelicko-Augsburskim, s. 67–76; ZIELIŃSKI Tadeusz J., Laicyzacja – sojusznik ewangelizacyjnej działalności Kościołów?, s. 77–87; BARTOS Józef, Ewangelizacja wesleyańska, s. 89–97; MICHALSKI Mirosław A., Laicyzacja i ewangelizacja w kontekście kryzysu ekologicznego, s. 99–116; ANTOSIUK Jarosław, Ewangelizacja w Kościele prawosławnym, s. 117–120; DUDCZENKO Andrij, Wyzwania sekularyzacji na Ukrainie i nasza ewentualna odpowiedź, s. 121–134; Ewangelizacja w dobie dewaluacji słowa. Dyskusja panelowa, s. 135–149; WINIARSKA Monika, Laicyzacja a formy ewangelizacji, s. 151–163; SIONEK Andrzej, Laicyzacja a ewangelizacja. En Christo – Szkoła Ewangelizacji i Życia Chrześcijańskiego, s. 165–169; IŻYK-DEKOWSKA Stanisława, Kurs Alfa, s. 171–175; DESELAERS Manfred, Laicyzacja i ewangelizacja z perspektywy

Centrum Dialogu i Modlitwy w Oświęcimiu, s. 177–181; ZAGRAJEK Agnieszka, Świadectiono Ruchu Focolari, s. 183–185; ZDYBEK Aleksander, „Kiedyś nie byłoby to możliwe...”, s. 187–188; SŁUP Lucyna, Świadectiono wspólnoty Chemin Neuf, s. 189–192; TOMPOLSKI Antoni, Próby i efekty ewangelizacji środowiska studenckiego poprzez kwartalnik „Płyn Pod Prąd”, s. 193–194; MAŃKO Mykoła, Wiara w czasach totalitaryzmu i wolności. Świadectiono grekokatolika, s. 195–198.

DECOT Rolf, **Mała historia reformacji w Niemczech**, tł. niem. Juliusz Zychowicz, Kraków: Wydaw. WAM 2007, 149, [1] s., bibliogr., indeksy, ISBN 978-83-7318-743-6.

Tyt. oryg.: *Kleine Geschichte der Reformation in Deutschland*.

Moguncki historyk Kościoła, wykładający także w Wyższej Szkole Filozoficzno-Teologicznej w Hennef oraz na Wydziale Teologicznym w Sankt Augustin, przedstawia obraz kościelnego przewrotu i reformacji w Niemczech. Czyni to poprzez pryzmat wewnętrznych i społecznych doświadczeń inicjatora tych wydarzeń – Marcina Lutra. Autor odkrywa przed czytelnikiem mechanizmy rządzące religijnym i społecznym ruchem, jakim była reformacja. Wiodącą rolę odegrał w nim Wittenberski Reformator, którego rozwój duchowy i intelektualny, jego osobisty kryzys i pełne uporczywe trwanie przy swoście pojętej reformie zbiegły się z intensywnym ogólnokościelnym i ogólnoniemieckim zapotrzebowaniem na naprawę życia chrześcijańskiego. Autor ukazuje ponadto szeroki rezonans wystąpienia wittenberczyka w działalności innych reformatorów, w burzach politycznych sporów, wojen i ustaleń. Autor nie przemilcza społecznych, politycznych i kościelnych skutków reformacji, a także katolickich prób naprawy Kościoła. Na pierwszym planie umieszcza w tym kontekście Sobór Trydencki, który choć owocny, nie mógł już wewnątrzkatolicką reformą kościelną ogarnąć całej Rzeszy.

Oprac. Rajmund Porada (Opole)